

Філологічний семінар

Одна зі сторінок історії університету пов'язана з іменем В. Перетца – учня О. Веселовського та О. Соболевського, людини енциклопедичних знань, великих організаторських здібностей, відомого філолога, який працював на кафедрі російської словесності протягом одинадцяти років (1903–1914). Крім викладацької та науково-дослідної діяльності, вчений, звернувши увагу на талановитих студентів, об'єднав їх у “Семінарії російської філології”, з якого вийшли такі відомі літературознавці, як В. Адріанова-Перетц, М. Гудзій, О. Дорошкевич, О. Назаревський та інші. Їхній керівник пропагував філологічний метод у вивченні літератури, друкував праці своїх учнів в “Університетских известиях”, а головне – переконував, що без “чорного двору науки” неможливо досягти її вершин.

Після обрання В. Перетца академіком він переїжджає до Петербурга, проте у стінах університету залишаються його односторонні, котрі викладають літературні дисципліни, а от робота семінару припиняється. Лише 1995 р. зусиллями декана філологічного факультету М. Наєнка діяльність семінару відновлюється у статусі міжнародного щорічного симпозіуму-семінару, усі засідання якого об'єднані темою “Теоретичні й методологічні проблеми літературознавства”. Усього відбулося шістнадцять засідань, перші три були присвячені таким темам: “Сергій Єфремов і Дмитро Чижевський: дві літературознавчі методології – одна мета”, “Літературознавство як наукова й освітня проблема”, “Інтерпретація художнього тексту”. Матеріали наступних семінарів уже публікувалися й незмінно викликали відгуки науковців, оскільки їх проблематика звучала в унісон питанням, що їх порушав сам час. Скажімо, філологічний семінар 1998 р. охопив низку проблем реалістичного типу творчості в діахронії та синхронії, 2000 р. – своєрідності розвитку літературознавства на зламі ХХ–ХІ ст., 2007 р. – поняттєвого апарату науки про літературу, 2011 р. – літератури й паралітератури. Учасники семінару не оминали увагою й питання загальнометодологічні: “Мова і література: кроки до національної ідентичності” (1999), “Сучасна наука про літературу: “больові точки” (2001), “Літературознавчі методології: практика і теорія” (2004), проблеми літературного процесу (“Типи художньої творчості в епоху постмодернізму: реальність чи віртуальність?”, 2002; “Художні стилі, течії, напрями: історико-теоретичний аспект”, 2012), художньої форми (2005), літературознавчих дисциплін та їх викладання (“Теорія літератури у вищій школі”, 2008; “Літературна критика і критерії художності”, 2009; “Що таке історія літератури?”, 2010). Шістнадцятий філологічний семінар сконцентрувався довкола теми “Парадигма сучасної літератури та літературознавства: світовий контекст” (2012).

Географія виступів завжди широка: у філологічних семінарах брали участь науковці з Києва, Львова, Одеси, Донецька, Дніпропетровська, Полтави, Черкаса, Кіровограда, Сум, Дрогобича, Ужгорода, Тернополя, Луганська, Миколаєва, Бердянська, Ізмаїла, Переяслав-Хмельницького, Кам'янця-Подільського, а також із близького й далекого зарубіжжя – Польщі, Чехії, США, Німеччини, Австралії. Регламент незмінний: пленарне засідання, робота в секціях, обговорення доповідей, яке щоразу перетворюється на фахові дискусії.

Філологічні семінари переконують, що в науку про літературу приходить талановита молодь, яка цікавиться літературознавством, має глибокі знання і прагне їх розширювати, працюючи над своїми науковими розвідками. Аспірантів із різних українських вишів об'єднує бажання якнайкраще репрезентувати власні наукові здобутки й почути поради досвідченіших колег. За роки існування відновленого філологічного семінару захистили кандидатські та докторські дисертації близько ста його учасників, апробувавши на засіданнях концептуальні підходи своїх досліджень.

Незважаючи на те, що й сьогодні лунають думки про кризу теорії літератури, учасники філологічного семінару зосереджують свою увагу не на епатувальних моментах, а прагнуть і прагнуть об'єктивно та виважено проаналізувати проблеми, що постають у середовищі як "чистих" теоретиків, так і літературних критиків та істориків літератури, викладачів вищої школи, що зумовлює атмосферу наукового полілогу. У запропонованих темах тісно переплітаються два аспекти: теоретичний і прикладний – проблеми викладання літературознавчих дисциплін або ж питання створення підручників XXI століття як для вищих, так і середніх навчальних закладів.

Запорука успішної роботи філологічного семінару – і в тісній співпраці кафедри з відповідними підрозділами Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

Ніна Бернадська